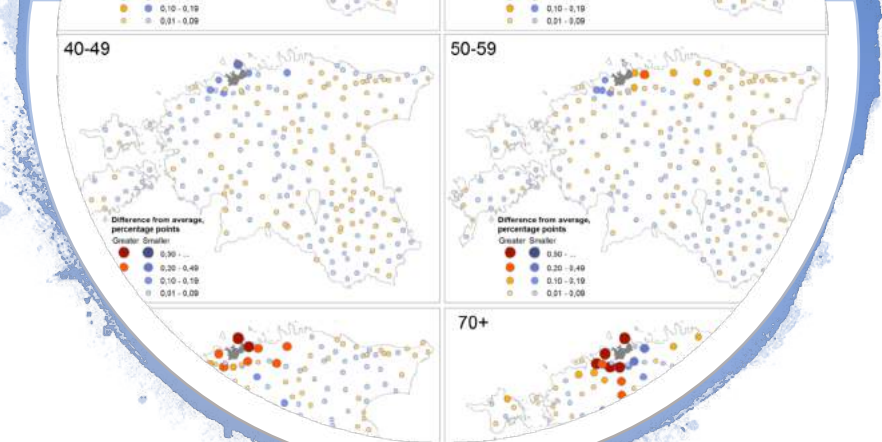

MILLISED ON EESTI ANDMETULEVIKU VALIKUD?

Anu Masso, PhD

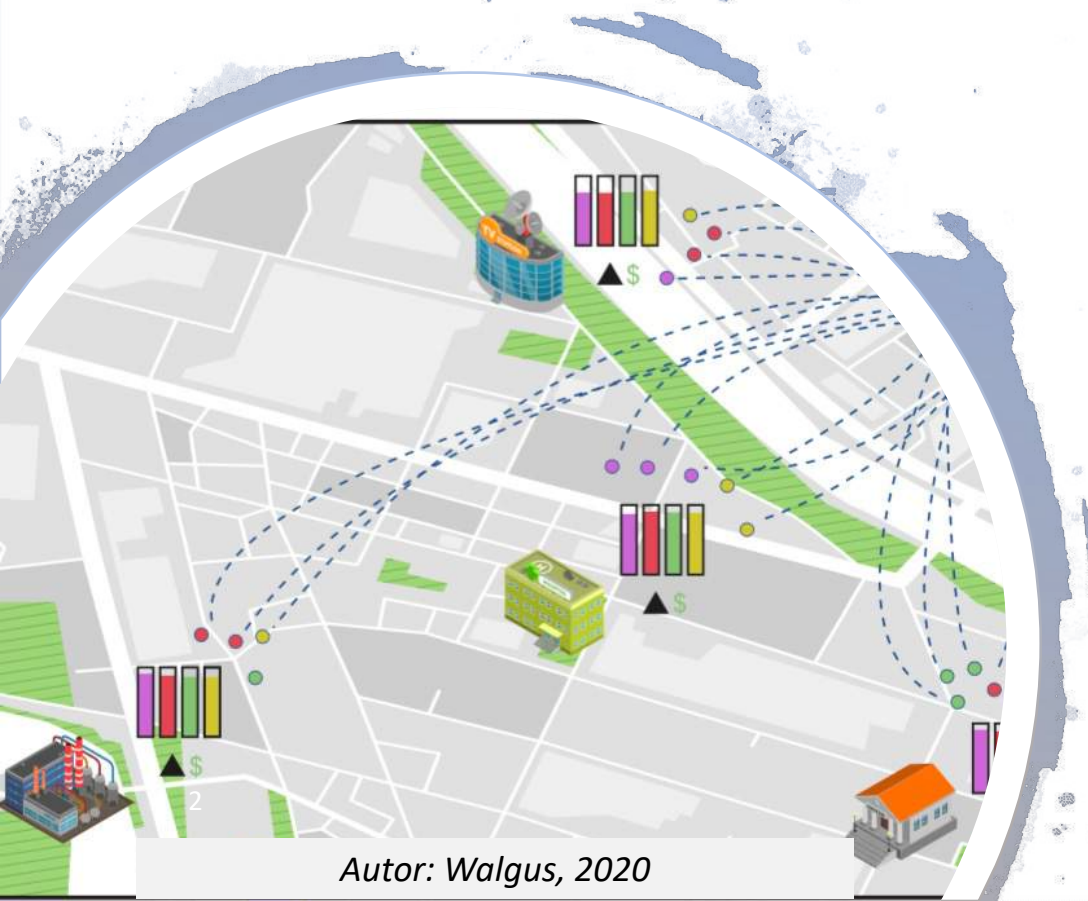
Tallinna Tehnikaülikool, Ragnar Nurkse
innovatsiooni ja valitsemise instituut,
kaasprofessor

Autor: Masso, Silm, Ahas, 2019

1. Maailma andmestumine

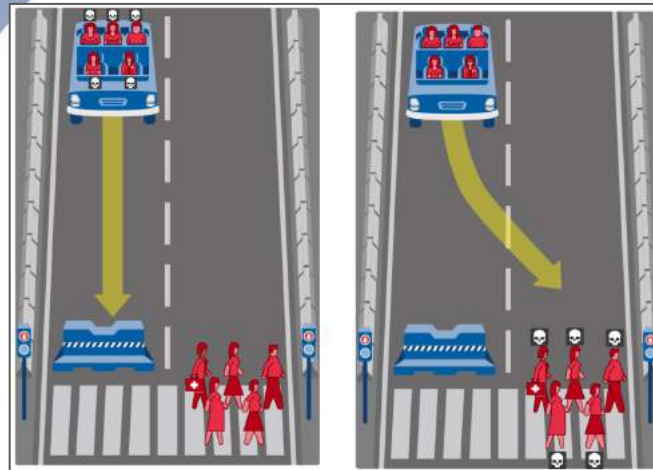
- Rutiinsete tegevuste viimine kvantifitseerivale andmekujule.
- Miks andmepaljusus pole viinud uute arengumudeliteni?
- Kuidas tagada uute arengumodelite seisukohalt olulise andmeõigluse? Millised on Eesti valikud?

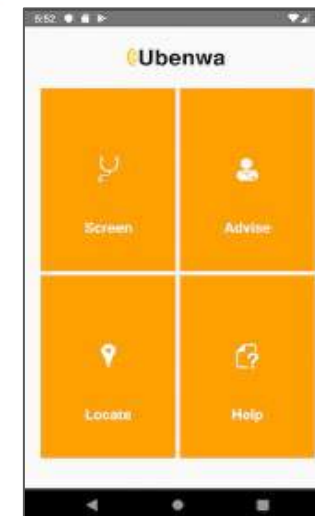
Autor: Walgus, 2020

2. Miks on vaja andmeõiglust?

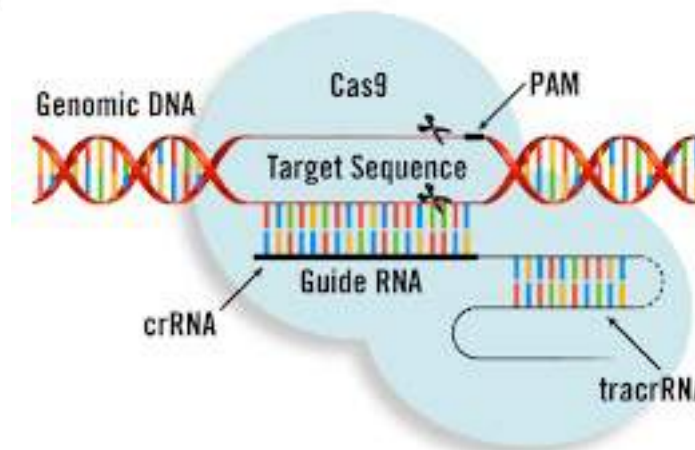
- Andmed nagu münt: (1) teadmiste loomine ja (2) andmetel on võim luua sotsiaalset reaalsust.
- Inimeste liikuvuse, sotsiaalse mitmekesisuse kontrollimine.
- Andmeõiglus – sotsiaalselt õiglane ja mitmekesine ühiskond.

Näide 1: Juhita auto

Näide 3:
Ubenwa

Näide 2: CRISPR-Cas

Näide 4:
Be aware

Autor: Walgus, 2020

3. Andmeõiglus JA/VÕI turvalisus, tõhusus, privaatsus, andmekaitse?

- Põgenike ümberasustamine (RRA)=juhendatud masinõpe + optimaalne sobitamine.
- Tööhõive kasv 50% (US), 73% (CH) (Bansak jt, 2018).
- Agentsus, kontekst, mitmekesisus (Masso, Kasapoglu, 2020).

L.Shapley, A.Roth, 2012 Nobeli preemia

Süüria põgenikud

- Iga inimene on väärt elama parimas kohas.
- Töö leidmine on tõesti keeruline, ma ei tunne inimesi, ei tea, kuidas alustada.
- Siin on erinevus, kas ma olen juba sees või väljas.

Andmeeksperdid

- Algoritmi vale otsust tõlgendatakse inimõiguste rikkumisena. Inimesed andestavad algoritmile vähem.
- Kõik sõltub neist mahtudest ja numbritest.
- Ühe näitaja optimeerimisel võivad olla riskid...

3. Andmeõiglus JA/VÕI turvalisus, tõhusus, privaatsus, andmekaitse?

- RRA => Tööhõive kasv (Bansak jt, 2018) vs eelistused, kontekst, mitmekesisus (Masso, Kasapoglu, 2020).

Autor: Janne Lias, 2020

4. Kuidas luua andmeõiglane Eesti ühiskond?

- **Eesti andmeühiskonna manifest**
- Kuidas mõista andmestunud maailma? Metodoloogiline teejuht.
- Anu Masso, Katrin Tiidenberg, Andra Siibak (toim.)

TALLINNA ÜLIKOOL

Parim publikatsioon

**Statistikaameti
parim andmelugu**

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Parim eestikeelne õpik

Autor: Ave Taavet, 2020

I-II Postulaat

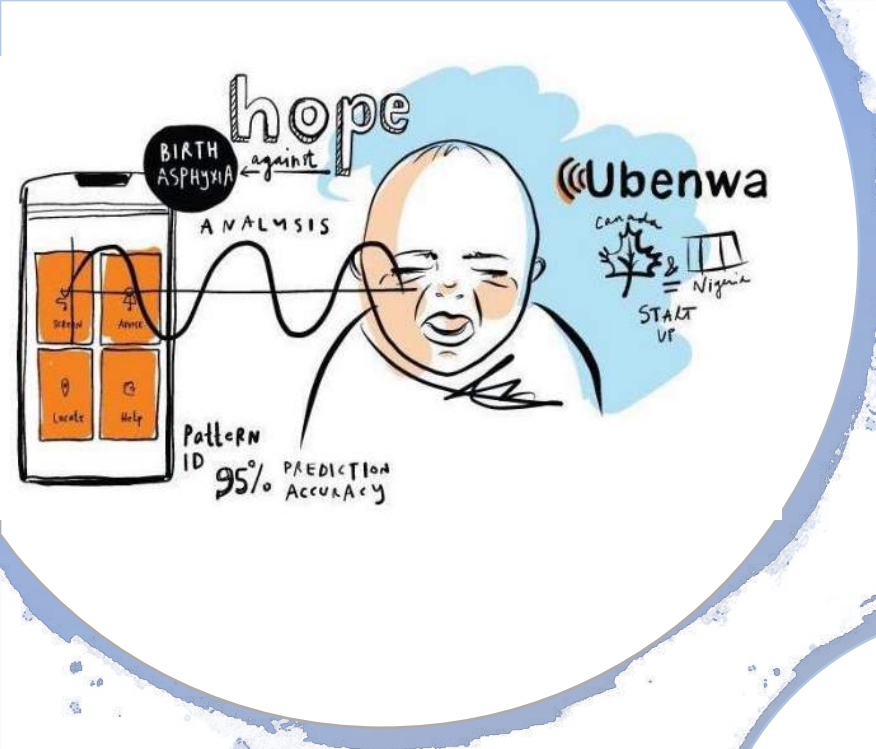
- **Andmestumine on keeruline sotsiaalne protsess**
- Kahesuunaline sotsiaalne protsess
- Hierarhilised andmesuhted
- Andmetel on (vastuoluline) võim
- **Andmestunud maailmas valitsevad võrgustunud seosed.**

Autor: Ave Taavet, 2020

III-IV Postulaat

- **Andmetaristu on avalik hüve.**
- Võrdne juurdepääs ja andmete mitmekesisus oluline
- **Eetika ja andmeõiglus peavad olema andmestunud ühiskonna alustalad.**
- Töö andmetega peab olema eetiline, õiglane, õigustatud.

 Ubenwa

V Postulaat

- **Kontekst on kuningas. Andmed vajavad alati tõlgendamist.**
- Tõlgendamine lähtuvalt sotsiaal-kultuurilisest kontekstist.
- Andmelahenduse sobivus sõltub sotsiaalsest kontekstist.
- Kohalikud eelistused lisaks globaalsetele lahendustele.

VI Postulaat

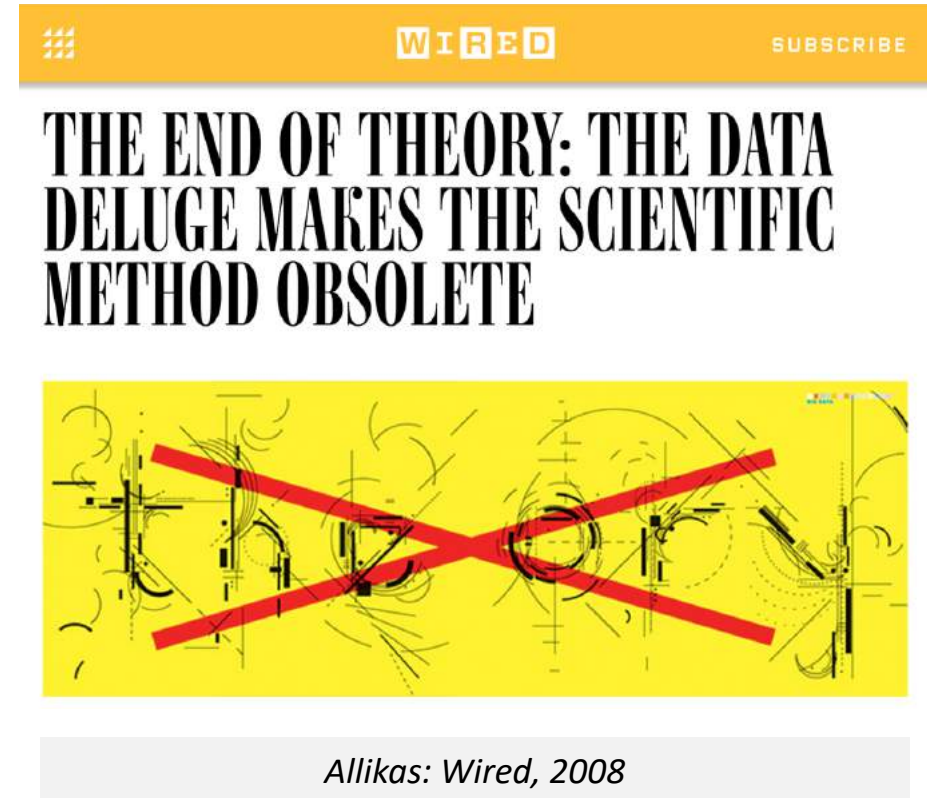
- **Andmed ei teki iseenesest.**
- Andmetega töötajatel aktiivne roll tegevuste planeerimisel.
- Kriitilised valikud töös andmetega, kõike pole vaja koguda.
- Andmete kogumine tuleneb praktilisest vajadusest.

Autor: Ave Taavet, 2020

VII Postulaat

- Teooria pole surnud.
- Andmete kogumine ja mõtestamine algab asjakohasest küsimusest.
- Dialoog nähtuse ja olemasoleva info vahel.
- Teooria oluline ka ennustavate lähenemiste korral (Masso jt 2020).

Autor: Ave Taavet, 2020

VIII-IX Postulaat

- **Postulaat 8: Käes on metodoloogilise pluralismi aeg.**
- Lähenemisviiside kombineerimine ja paindlikkus tulenevalt eesmärgist.
- Interdistsiplinaarsete meeskondade edukus (Masso jt 2020a, b).
- **Postulaat 9: Paradigmasõjad jäägu minevikku**
- Lõplik kasulikkus ja pragmaatilisus

X Postulaat

- **Andmetöötaja on kõige olulisem tööriist**
- Iseteadlik andmeaktivist
- Teovõimeline andmesubjekt
- Kriitiline tagajärgede hindamisel

Autor: Ave Taavet, 2020

5. Kokkuvõte

- Kuidas jõuda 'halva' krati asemel 'hea' krati loomiseni?
- Andmeõigus – sotsiaalset mitmekesisust, inimeste eelistusi ja konteksti arvestavad andmelahendused.

Autor: Walgus, 2020

Aitäh!

anu.masso@taltech.ee

<https://taltech.ee/datalab>

ASTRA6-10 (2014-2020.4.01.16-0032)

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks